ANTHONY MICHAEL COLLINS
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2023. március 2.[1]

C-35/22. sz. ügy

Cajasur Banco S. A.
kontra
JO,
IM

(az Audiencia Provincial de Málaga [malagai tartományi bíróság, Spanyolország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Valamely jelzáloghitel-szerződés nemzeti bíróságok által semmisnek nyilvánított általános feltételei – Nemzeti szabályozás, amely pert megelőző felszólítás kézbesítését követeli meg a fogyasztótól annak biztosítása érdekében, hogy megítéljék javára a későbbi bírósági eljárás költségeit – Hatékony bírói jogvédelem – Az igazságszolgáltatás megfelelő működése”

I. Bevezetés

1. A 2000. január 7-i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (a polgári perrendtartásról szóló 1/2000 törvény; a továbbiakban: polgári perrendtartás)[2] „A költségek viselése a követelés elismerése esetén” címet viselő 395. cikke értelmében:

„1. Amennyiben az alperes a követelést vitatás nélkül elismeri, nem kötelezhető az eljárás költségeinek viselésére, kivéve ha a bíróság megfelelően indokolva megállapítja az alperes rosszhiszeműségét.

Rosszhiszeműség különösen akkor áll fenn, ha az alperes a kereset benyújtását megelőzően hitelt érdemlő és indokolással ellátott fizetési felszólítást kapott, vagy ha közvetítői eljárás indult, vagy ha az alperest békéltetésre hívták.

2. Amennyiben a követelést annak vitatását követően ismerik el, az előző cikk 1. bekezdését kell alkalmazni.”

[1] Eredeti nyelv: angol.

[2] A BOE 2000. január 8-i 7. száma, 575. o.

2. Annak a fogyasztónak, aki a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet [3] átültető nemzeti szabályokra kíván hivatkozni annak érdekében, hogy valamely bíróság semmisítse meg a hitelszerződésben foglalt, a jelzálogdíjra vonatkozó feltételeket, az erre irányuló eljárás megindítását megelőzően kell-e visszafizetést követelnie az alperes hitelintézettől annak érdekében, hogy bizonyítani tudja az alperesnek a polgári perrendtartás fent idézett 395. cikke szerinti rosszhiszeműségét?

II. Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

3. Egy meg nem határozott időpontban JO és IM, két magánszemély, jelzáloghitel-szerződést kötött a Cajasur Banco S. A-val (a továbbiakban: Cajasur).

4. 2018-ban JO és IM bírósági eljárást indított a Juzgado de Primera Instancia nº 18 bis de Málaga (malagai 18 bis. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt a hitelszerződésben szereplő, őket a jelzálogdíjak megfizetésére kötelező feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítása iránt. JO és IM az e feltétel alapján általuk megfizetett összegek visszatérítését is kérte. JO és IM nem követelte a Cajasurtól ezen összegek visszafizetését keresetük benyújtását megelőzően.

5. A bírósági eljárásról szóló értesítést követően a Cajasur elismerte a jelzálogdíjakra vonatkozó feltétel tisztességtelen jellegére vonatkozó állítás helytállósságát. Felajánlotta, hogy a követelt összegnél alacsonyabb összeget térít meg, amelyet a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatára hivatkozva számított ki.

6. 2020. március 2-án a Juzgado de Primera Instancia nº 18 bis de Málaga (malagai 18 bis. sz. elsőfokú bíróság) tisztességtelen jellege miatt megállapította a jelzálogdíjak megfizetésére vonatkozó feltétel semmisségét. Arra kötelezte a Cajasurt, hogy térítse vissza a JO és IM által jogalap nélkül megfizetett összeget, azaz 488,69 eurót. Emellett kötelezte a Cajasurt a bírósági eljárás költségeinek viselésére.

7. A Cajasur fellebbezést nyújtott be az Audiencia Provincial de Málagához (malagai tartományi bíróság, Spanyolország), a kérdést előterjesztő bírósághoz az ítélet azon része ellen, amely a bírósági eljárás költségeinek viselésére kötelezte, mivel az sérti a polgári perrendtartás 395. cikkét.

8. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata a következő elveket alakította ki a polgári perrendtartás 395. cikkének (1) bekezdése értelmében vett rosszhiszeműség fennállásának megállapításához. [4] Először is, ha a felperes a pert megelőző felszólítást kézbesít, és az alperes nem válaszol, az alperes viseli a költségeket akkor is, ha vitatás nélkül elismeri a követelést. Másodszor, ha a felperes nem kézbesít

[3] HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.

[4] 2021. június 8-i 2295/2021. sz. ítélet (ES:TS:2021:2295); 2021. szeptember 22-i 3413/2021. sz. ítélet (ES:TS:2021:3413); 2021. szeptember 22-i 3421/2021. sz. ítélet (ES:TS:2021:3421). A 2021. június 8-i 2295/2021. sz. ítéletben a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy a bírósági eljárásnak a pert megelőző felszólítás felperes általi kézbesítését követő tíz munkanap elteltével történő megindítása nem biztosított elegendő időt az alperes részére a követelésre való válaszadásra. Az alperes így nem volt rosszhiszeműnek tekinthető annak ellenére, hogy vitatás nélkül elismerte a követelést. A 2021. szeptember 22-i 3413/2021. sz. ítélet alapjául szolgáló ügyben a felperes néhány nappal azt követően indított bírósági eljárást, hogy az alperes a pert megelőző felszólításra válaszolva kijelentette, hogy hajlandó törölni egy jelzáloghitel-szerződés azon feltételét, amelynek semmisségét tisztességtelen jellege miatt megállapította a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) egy korábbi ítélete ezen ítélet kihirdetésének napjától kezdődő hatállyal. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy az alperes nem járt el rosszhiszeműen, és ezért nem kell viselnie a perköltségeket.

a pert megelőző felszólítást, vagy ha kézbesít ugyan, de nem biztosít elegendő időt az alperesnek a válaszadásra, akkor az alperes nem viseli a költségeket akkor sem, ha vitatás nélkül elismerte a követelést.

9. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy ez az ítélkezési gyakorlat ellentétes lehet az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkében előírt hatékony bírói jogvédelemhez való joggal és a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével annyiban, amennyiben a teljes kompenzációhoz való jogot egy felszólításnak az eljárás megindítását megelőző kézbesítésétől teszi függővé.

10. A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy bár a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata tisztességtelen jellege miatt megállapította a vitatott feltétel semmisségét,[5] a bankok általában nem térítik vissza a fogyasztóknak az ilyen feltétel alapján megfizetett összegeket, hanem megvárják a bírósági eljárás megindítását. Ha a fogyasztók nem kézbesítenek a pert megelőző felszólítást, a bankok a követelés vitatás nélküli elismerésével igyekeznek elkerülni a bírósági eljárás költségeinek viselését.

11. A fentiek ellenére a kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy az alperes bizonyos egyéb körülmények között rosszhiszeműnek lehet tekinthető. E körülmények közé tartozik, ha az alperes tudatában van a feltétel tisztességtelen jellegének, és nem tesz intézkedéseket annak érdekében, hogy kiküszöbölje annak a fogyasztót érintő következményeit, hanem ehelyett arra vár, hogy a fogyasztó bírósági eljárást indítson, annak tudatában, hogy a pert megelőző felszólítás kézbesítése hiányában nem kell viselnie ezen eljárás költségeit, amennyiben vitatás nélkül elismeri a követelést.

12. E megfontolásokra tekintettel az Audiencia Provincial de Málaga (malagai tartományi bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Ellentétes-e a hatékony bírói jogvédelemhez való joggal és [a Charta] 47. cikkével annak megkövetelése a fogyasztóval szemben, hogy a bírósági eljárást megelőzően előzetes, peren kívüli igényérvényesítést kezdeményezzen annak érdekében, hogy a [93/13 irányelv] 6. cikkének (1) bekezdése értelmében egy konkrét általános szerződési feltétel tisztességtelenség miatti semmisségének megállapítása kifejtse az említett semmisséggel járó valamennyi, kompenzációval kapcsolatos joghatást (a bírósági eljárás költségeit is ideértve)?

2) Megfelel-e a teljes kompenzációhoz való jognak, valamint az európai uniós jog és az említett irányelv 6. cikke (1) bekezdése tényleges érvényesülésének, ha a költségviselésre (a jogi költségeket is ideértve) vonatkozó kritérium attól függően kerül meghatározásra, hogy történt-e a fogyasztó részéről a pénzügyi intézménnyel szemben peren kívüli igényérvényesítés az említett feltétel eltörlése érdekében?”

13. A spanyol kormány és az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket. A 2023. január 11-i tárgyaláson a Cajasur, a spanyol kormány és a Bizottság előadta szóbeli észrevételeit, és válaszolt a Bíróság kérdéseire.

[5] 2015. december 23-i 705/2015. sz. ítélet (ES:TS:2015:5618).

III. Értékelés

A. Az elfogadhatóságról

14. A tárgyaláson a Cajasur által támogatott spanyol kormány négy érvet hoz fel, amelyekkel azt állítja, hogy a kérdést előterjesztő bíróság tévesen mutatta be a ténybeli és jogi hátteret, és így az általa előterjesztett kérdések elfogadhatatlanok.

15. Először is, a kérdést előterjesztő bíróság nem határozza meg azon költségek összegét, amelyek viselésére az alperest kötelezték.

16. Másodszor, az előzetes döntéshozatalra utaló határozat megállapítja, hogy a Cajasur elismerte JO és IM követelését a feltétel tisztességtelen jellegét illetően, de nem az általuk követelt összegben. A spanyol kormány azzal érvel, hogy mivel JO és IM ezt követően elfogadta a Cajasur által felajánlott összeget, a követelés elismerésére csak részlegesen került sor, és így a polgári perrendtartás 395. cikke nem alkalmazható. Az alperest azért kötelezték a költségek viselésére, mert a kereset érdemben megalapozott volt, és ilyen körülmények között a polgári perrendtartás 394. cikkét kell alkalmazni.

17. Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság tévesen sugallja, hogy a fogyasztók csak akkor részesülnek teljes kompenzációban a tisztességtelen feltételek negatív következményei miatt, ha az alperes viseli a 93/13 irányelven alapuló bírósági eljárás költségeit. A fogyasztók mindazonáltal teljes kompenzációban részesülhetnek, ha peren kívüli igényérvényesítést kezdeményeznek, mely esetben az alperesnek lehetősége van kielégíteni a követelést azzal, hogy ellenkező esetben viseli azon peres eljárás költségeit, amelyet a felperes adott esetben ezt követően kénytelen indítani.

18. Negyedszer, a spanyol kormány szerint a kérdések elfogadhatatlanok, mert a polgári perrendtartásnak a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata által értelmezett 395. cikke összhangban áll a Charta 47. cikkével és a 93/13 irányelvvel. A spanyol kormány azt állítja, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke csupán a rosszhiszeműség vélelmét állítja fel arra az esetre, ha az alperes részére a pert megelőző felszólítást kézbesítettek, és az alperes vitatás nélkül elismeri a követelést. Nem ez az egyetlen olyan eset, amelyben megállapítható a rosszhiszeműség fennállása.

19. A Bizottság azt állította a tárgyaláson, hogy az előterjesztett kérdések elfogadhatók.

20. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 267. cikk szerinti eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, kizárólag az ügyben eljáró és határozathozatalra hivatott nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése, hogy – tekintettel az ügy különleges jellemzőire – ítélete meghozatalához szükségesnek tartja-e az előzetes döntéshozatalt, és a Bíróságnak feltett kérdései relevánsak-e. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni. [6]

[6] 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349, 76. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21. A nemzeti bíróságok által előterjesztett, az uniós jogra vonatkozó kérdések relevanciáját ezért vélelmezni kell.[7] A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson.[8]

22. Ezek a feltételek nem teljesülnek a jelen esetben. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban feltett kérdések nyilvánvalóan relevánsak a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvita eldöntése szempontjából, mivel e bíróság arra keres választ, hogy a 93/13 irányelv és a Charta 47. cikke megakadályozza-e a polgári perrendtartás 395. cikkéhez hasonló szabályoknak a bírósági eljárásokban való költségviselésre történő alkalmazását. A Bíróság már önmagában ezen az alapon is elutasíthatja az előterjesztett kérdések elfogadhatóságával szemben emelt kifogásokat.

23. A spanyol kormány által felhozott négy elfogadhatatlansági kifogást illetően azt javaslom a Bíróságnak, hogy utasíts el azokat a következő okokból.

24. Először is, az a tény, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem határozta meg az alperes által viselendő költségek összegét, nincs hatással a feltett kérdések megválaszolására.

25. Másodszor, a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel azon kérdés elbírálására, hogy a nemzeti jogszabályoknak a kérdést előterjesztő bíróság általi értelmezése helyes-e.[9] Az utóbbi bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése, hogy a polgári perrendtartás 394. cikke vagy 395. cikke releváns-e az előtte folyamatban lévő jogvita eldöntése szempontjából. Ezzel összefüggésben megjegyzem, hogy a spanyol kormány által előadottakkal ellentétben 2020. március 2-i ítéletével a Juzgado de Primera Instancia nº 18 bis de Málaga (malagai 18 bis. sz. elsőfokú bíróság) arra tekintettel kötelezte az alperest a költségek viselésére, hogy az teljes egészében elismerte a követelést.

26. A spanyol kormány harmadik és negyedik kifogását el kell utasítani, mert azok az előterjesztett kérdések érdemére vonatkoznak. E kifogások inkább azt az álláspontot erősítik, hogy a Bíróságnak válaszolnia kell e kérdésekre.

B. Az ügy érdeméről

27. Két, együtt megválaszolandó kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelvnek a tényleges érvényesülés elvével és a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint abban az esetben, ha az alperes vitatás nélkül elismeri a követelést a bírósági eljárásban, az alperes ezen eljárás költségeinek viselésére való kötelezése a rosszhiszeműségének megállapításától függ.

7 2019. június 26-i Aleš Kuhar és Jožef Kuhar kontra Addiko Bank d.d. ítélet (C-407/18, EU:C:2019:537, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

8 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349, 77. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

9 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 40. pont).

1. A felek érvei

28. A Cajasur, a spanyol kormány és a Bizottság úgy véli, hogy az uniós joggal nem ellentétes a kérdést előterjesztő bíróság előtt szóban forgóhoz hasonló nemzeti szabályozás.

29. A Cajasur a tárgyaláson arra hivatkozott, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke nem követeli meg a fogyasztóktól egy pert megelőző felszólítás alperes részére történő kézbesítését ahhoz, hogy megítéljék javukra a követelésből eredő peres eljárás költségeit. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügy körülményeire tekintettel mindazonáltal a Cajasur nem rosszhiszeműen járt el.

30. A spanyol kormány szerint a polgári perrendtartásnak a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata által értelmezett 395. cikke összhangban áll a Charta 47. cikkének és a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének követelményeivel. A polgári perrendtartás 395. cikke csupán a rosszhiszeműség megdönthetetlen vélelmét állítja fel arra az esetre, ha a fogyasztó a pert megelőző felszólítást kézbesít. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a fogyasztó akkor is bizonyítsa az alperes rosszhiszeműségét, ha nem kézbesített ilyen felszólítást, amint arra az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 14. pontja utal. A tárgyaláson a spanyol kormány kifejtette, hogy ilyen helyzet akkor állhat fenn, ha a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata már megállapította a kérdést előterjesztő bíróság előtt szóban forgóhoz hasonló feltétel tisztességtelen jellegét, és ha e feltétel tisztességtelensége – annak jellegére tekintettel – nem igényel esetenkénti értékelést.

31. A spanyol kormány úgy véli továbbá, hogy a fogyasztóvédelem nem abszolút, és azt össze kell egyeztetni az igazságszolgáltatás megfelelő működésével. A polgári perrendtartás 395. cikke ez utóbbi elvet érvényesíti a felperesek arra való ösztönzésével, hogy a jogviták peren kívüli megoldására törekedjenek azáltal, hogy a bírósági eljárás megindítására irányuló szándékukról értesítik az alpereseket az eljárás megindítása előtt. Az a körülmény, hogy a fogyasztóknak jogaik érvényesítéséhez tiszteletben kell tartaniuk bizonyos eljárási minimumkövetelményeket, nem jelenti azt, hogy ne élveznék a Charta 47. cikkében előírt hatékony bírói jogvédelmet. Megállapítást nyert továbbá, hogy e követelmények egy peren kívüli vitarendezési eljárásnak az eljárás megindítását megelőző lefolytatását is magukban foglalhatják.[10] A polgári perrendtartás 395. cikkében foglalthoz hasonló, a fogyasztókat a jogvitájuk peren kívüli rendezésére ösztönző mechanizmus még kevésbé ellentétes az említett elvvel. Az ilyen ösztönzésnek könnyedén eleget lehet tenni, így az nem ró aránytalanul nagy terhet a fogyasztóra, és nem haladja meg az elérni kívánt cél megvalósításához szükséges mértéket sem.

32. A spanyol kormány végül arra hivatkozik, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke elegendő mozgásteret biztosít bíróságai számára ahhoz, hogy az uniós joggal összhangban álló módon alkalmazhassák e rendelkezést.

33. A Bizottság abból indul ki, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a közrendi szabályokkal egyenértékű kógens rendelkezésnek minősül. Mivel a 93/13 irányelv nem harmonizálja a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekkel kapcsolatos jogvitákra alkalmazandó eljárási szabályokat, a tagállamok eljárási autonómiájának elvével összhangban a tagállamok nemzeti jogrendje szabályozza e kérdéseket az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett. A Bizottság megjegyzi, hogy a bírósági eljárások költségeinek viselésére vonatkozó eljárási szabályok aggályokat vethetnek fel a

[10] 2010. március 18-i Alassini és társai ítélet (C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, 61–65. pont); 2017. június 14-i Menini és Rampanelli ítélet (C-75/16, EU:C:2017:457, 52–55. pont); 2017. szeptember 27-i Puškár ítélet (C-73/16, EU:C:2017:725, 70. és 71. pont).

tényleges érvényesülés elve szempontjából, ha visszatartják a fogyasztókat jogaik bíróság előtt érvényesítésétől. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát az képezi, hogy a polgári perrendtartásnak a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) által értelmezett 395. cikke indokolatlanul akadályozza-e a fogyasztókat abban, hogy gyakorolják a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek semmisségével és a teljes kompenzációban való részesüléssel kapcsolatos jogaikat.

34. A Bizottság rámutat arra, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke nem kötelezi a fogyasztókat arra, hogy a pert megelőző felszólítást kézbesítsenek az alperes részére a bírósági eljárás megindítását megelőzően. Ha a fogyasztók nem kézbesítenek ilyen pert megelőző felszólítást, ki vannak téve annak a veszélynek, hogy viselniük kell a bírósági eljárás költségeit, ha az alperes vitatás nélkül elismeri a követelést. A Bizottság szerint nem sérül a tényleges érvényesülés elve, ha a fogyasztók könnyedén elkerülhetik ezt a veszélyt, és ha a szóban forgó szabály igazolható az igazságszolgáltatás megfelelő működésével. A jelen esetben a fogyasztók könnyedén eleget tehetnek a szóban forgó követelménynek, akár egyedül, akár ügyvéd közreműködésével eljárva. Annak megkövetelése a fogyasztóktól, hogy érdekeik védelme érdekében tegyenek bizonyos mértékű erőfeszítést, nem akadályozza aránytalanul jogaik érvényesítését. A szóban forgó szabály az igazságszolgáltatás megfelelő működését is elősegíti, ami a fogyasztóvédelem céljával összhangban álló jogszerű célnak minősül.

35. A Bizottság végezetül arra hivatkozik, hogy bár a polgári perrendtartás 395. cikke az alperes rosszhiszeműségének vélelmét állítja fel a pert megelőző felszólítás kézbesítése esetén, nem akadályozza meg a fogyasztókat annak bizonyításában, hogy más okokból áll fenn rosszhiszeműség. E tekintetben a Bizottság a tárgyaláson kifejtette, hogy az ilyen értékelés során releváns lehet figyelembe venni, hogy a nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlata már megállapította valamely feltétel tisztességtelen jellegét, és hogy más fogyasztók hasonló eljárásokat indítottak az alperessel szemben ezen az alapon.

2. Elemzés

36. A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Mindazonáltal ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés továbbra is köti a feleket. E kógens rendelkezést azon nemzeti szabályokkal egyenértékűnek kell tekinteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok jellegével bírnak. E rendelkezés arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse. [11]

37. A fogyasztóvédelemhez fűződő fontos közérdekre tekintettel a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése arra kötelezi a tagállamokat, hogy – a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében – rendelkezzenek megfelelő és hatékony eszközökről annak érdekében, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen

[11] 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 54. és 55. pont).

feltételek alkalmazását.[12] Ez a védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó többek között a tájékozottság szintjét illetően az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van.[13]

38. A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy értelmezte a Bíróság, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Egy ilyen feltétel tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint helyre kell állítania azon jogi és ténybeli állapotot, amelyben a fogyasztó az említett feltétel hiányában lenne.[14]

39. Az EUSZ 5. cikk (1) és (2) bekezdésében szereplő hatáskör-átruházás elvének megfelelően mindazonáltal az Unió kizárólag a tagállamok által a Szerződésekben ráruházott hatáskörök határain belül jár el az e Szerződésekben foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében.[15]

40. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós jog nem harmonizálja a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálatára irányuló eljárásokat, és az ilyen eljárások szabályozása az egyes tagállamok jogrendjének feladata.[16] Mivel a nemzeti bíróságok előtti bírósági eljárás költségeinek megosztása lényegében bírósági eljárási kérdés, annak szabályozása a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartozik.[17] Az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében kimondott lojális együttműködés elve értelmében e szabályok nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló, belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (egyenértékűség elve), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve).[18]

41. A Bíróság rendelkezésére álló dokumentumokban semmi nem utal arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt szóban forgó eljárási szabályokat eltérően kell alkalmazni aszerint, hogy a szóban forgó jogot az uniós vagy a nemzeti jog biztosítja. Az egyenértékűség elve tehát nem releváns az előterjesztett kérdések megválaszolása szempontjából.

42. A tényleges érvényesülés elvét illetően, azt a kérdést, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé teszi-e az uniós jog alkalmazását, e nemzeti rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helyét, valamint azt figyelembe véve kell megvizsgálni, hogy miként zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai az ilyen ügyek eldöntésre hatáskörrel rendelkező különböző nemzeti fórumok előtt. Ebből a szempontból adott esetben azon elveket is figyelembe kell venni, amelyek a nemzeti jogrend alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve, valamint az eljárás szabályos lefolytatásának elve.[19] Amennyiben a gyakran túlterhelt bírósági szervezet tehermentesítésére irányulnak, annyiban a

[12] Uo., 56. pont.

[13] 2009. június 4-i Pannon GSM ítélet (C-243/08, EU:C:2009:350, 22. pont); 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 67. pont).

[14] 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 61. pont).

[15] 2017. szeptember 12-i Anagnostakis kontra Bizottság ítélet (C-589/15 P, EU:C:2017:663, 97. pont).

[16] 2019. június 26-i Aleš Kuhar és Jožef Kuhar kontra Addiko Bank d.d. ítélet (C-407/18, EU:C:2019:537, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2022. szeptember 22-i Vicente (Ügyvédi munkadíj megfizetése iránti kereset) ítélet (C-335/21, EU:C:2022:720, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[17] 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 95. pont); 2022. április 7-i Caixabank ítélet (C-385/20, EU:C:2022:278, 47. pont). Lásd még ebben az értelemben: 2022. szeptember 22-i Vicente (Ügyvédi munkadíj megfizetése iránti kereset) ítélet (C-335/21, EU:C:2022:720, 53. pont).

[18] 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 83. pont); 2022. szeptember 22-i Vicente (Ügyvédi munkadíj megfizetése iránti kereset) ítélet (C-335/21, EU:C:2022:720, 54. pont).

[19] 2019. június 26-i Aleš Kuhar és Jožef Kuhar kontra Addiko Bank d.d. ítélet (C-407/18, EU:C:2019:537, 48. pont); 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 85. pont).

gondos igazságszolgáltatáshoz fűződő általános érdek szolgálatában elfogadott eljárási szabályok – ideértve azokat is, amelyek további erőfeszítést követelnek a jogaikat érvényesíteni kívánó fogyasztóktól – igazolhatók lehetnek, feltéve, hogy nem haladják meg az e cél megvalósításához szükséges mértéket. [20]

43. A tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása nem kompenzálhatja teljes mértékben az érintett fogyasztó tétlenségét. [21] Mivel a fogyasztóvédelem nem abszolút, az, hogy a fogyasztónak a jogai érvényesítéséhez tiszteletben kell tartania bizonyos eljárási követelményeket, nem fosztja meg a fogyasztót a hatékony bírói jogvédelemtől. [22] A fogyasztók számára mindazonáltal biztosítani kell a szerződések tartalma bíróság előtti megtámadásának lehetőségét olyan észszerű eljárási feltételek mellett – ideértve a költségek megosztását is –, amelyek nem teszik lehetetlenné, sem rendkívül nehézzé a 93/13 irányelv által garantált jogok gyakorlását. [23]

44. A Bíróság megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével, valamint a tényleges érvényesülés elvével ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítását követően a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően. Az ilyen szabályozás olyan jelentős akadályt jelent, amely visszatarthatja a fogyasztót az ilyen feltételek hatékony bírósági felülvizsgálatához való jogának gyakorlásától. [24] A Bíróság hasonlóképpen megállapította, hogy az olyan szabály, amely szerint a fogyasztó köteles viselni a bírósági költségek háromnegyedét, amennyiben a fizetési meghagyással szemben ellentmondást nyújt be, visszatarthatja őt jogainak védelmétől, különösen, ha kis összeg képezi a jogvita tárgyát. [25] Az ügy érdemében pernyertes fogyasztó részére az eladó által megtéríthető ügyvédi munkadíjak tekintetében felső értékhatárt meghatározó nemzeti szabályok mindazonáltal nem ellentétesek a 93/13 irányelvvel, feltéve, hogy e felső határ lehetővé teszi e fogyasztó számára, hogy észszerű és a kereset megindítása érdekében objektíven viselendő költségekkel arányos összeg megtérítésére tartson igényt. [26] A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekkel kapcsolatos bírósági eljárás keretében nem ellentétes az uniós joggal az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a fogyasztó – igényeinek peren kívüli kielégítése esetén – köteles viselni saját költségeit, feltéve, hogy az eljáró bíróság figyelembe veszi az eladó esetleges rosszhiszeműségét, és adott esetben az eladót kötelezi e bírósági eljárás költségeinek viselésére. [27]

45. A tagállamok azon kötelezettsége, hogy biztosítsák a jogalanyok uniós jogból – többek között a 93/13 irányelvből – eredő jogainak tényleges érvényesülését, magában foglalja a Charta 47. cikkében is biztosított hatékony bírói jogvédelem követelményét, amely többek között az ilyen jogokra alapított keresetekre irányadó eljárási szabályok meghatározására vonatkozik. [28] Az alapvető jogok – mint amilyen a hatékony bírói jogvédelem követelménye is – mindazonáltal nem tekinthetők abszolút követelménynek. Azok korlátozhatók, feltéve, hogy az ilyen korlátozás

[20] 2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367, 51. pont).

[21] 2022. szeptember 22-i Vicente (Ügyvédi munkadíj megfizetése iránti kereset) ítélet (C-335/21, EU:C:2022:720, 56. pont).

[22] 2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367, 50. pont).

[23] 2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet (C-176/17, EU:C:2018:711, 63. pont); 2019. június 26-i Aleš Kuhar és Jožef Kuhar kontra Addiko Bank d.d. ítélet (C-407/18, EU:C:2019:537, 57. pont).

[24] 2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet (C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 99. pont).

[25] 2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet (C-176/17, EU:C:2018:711, 67–69. pont).

[26] 2022. április 7-i Caixabank ítélet (C-385/20, EU:C:2022:278, 54–58. pont).

[27] 2022. szeptember 22-i Servicios prescriptor y medios de pagos EFC SAU ítélet (C-215/21, EU:C:2022:723, 44. pont).

[28] 2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367, 49. pont).

megfelel az általa követett közérdekű célkitűzéseknek, és nem jelent a kitűzött célhoz képest aránytalan és megengedhetetlen beavatkozást, amely az így biztosított jogok lényegét sértené. [29]

46. Ezen ítélkezési gyakorlat fényében kell megvizsgálni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti eljárási szabály, jelesül a polgári perrendtartás 395. cikke, sérti-e a fogyasztóknak a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 93/13 irányelv által biztosított védelem tényleges érvényesülését.

47. Megjegyzem, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke a nemzeti bíróságok előtti bírósági eljárás költségeinek megosztását szabályozza, amely kérdés – többek között a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett – a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartozik. A bírósági eljárások költségeinek viselésére vonatkozó szabályok akadályozhatják a 93/13 irányelvből eredő jogok nemzeti bíróságok előtti tényleges gyakorlását. Amint azt a spanyol kormány és a Bizottság kifejtette, úgy tűnik, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke közérdekű célkitűzést, jelesül az igazságszolgáltatás megfelelő működését szolgálja, amennyiben a peren kívüli vitarendezés előmozdítására irányul, tehermentesítve ezáltal a bírósági rendszert.

48. E rendelkezés a pert megelőző visszafizetési felszólítás kézbesítésére irányuló – mérsékelt – erőfeszítést igényel a fogyasztóktól ahhoz, hogy biztosak lehessenek abban, hogy a bírósági eljárás költségeit abban az esetben is megkapják, ha az alperes vitatás nélkül elismeri a követelést. Az említett szabály által követett jogszerű célra tekintettel ezen erőfeszítés megkövetelése nem akadályozza aránytalanul a 93/13 irányelvből eredő jogok gyakorlását. A pert megelőző felszólítás kézbesítése ingyenes, és nem igényel ügyvédi közreműködést. Amint azt a Cajasur és a spanyol kormány a tárgyaláson kifejtette, a pert megelőző felszólítás levélben, e-mailben vagy a – spanyol jog alapján a Banco de España (spanyol nemzeti bank) felügyelete alá tartozó hitelintézetek által fenntartandó – panaszkezelési szolgálaton keresztül is kézbesíthető az alperes részére. Azon fogyasztók esetében, akik ügyvédet bíztak meg a bírósági eljárás megindításával, ahogyan ez – úgy tűnik – a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárásban is történt, még nehezebb belátni, hogy ez a követelmény hogyan jelenthet jelentős terhet.

49. A Cajasur, a spanyol kormány és a Bizottság hangsúlyozza, hogy a polgári perrendtartás 395. cikke értelmében az alperes nem viseli a költségeket, ha a bírósági eljárás keretében vitatás nélkül elismeri a követelést, kivéve, ha rosszhiszeműen járt el. E rendelkezés azonban első ránézésre és a spanyol bíróságok általi értelmezésére figyelemmel nem tűnik akadályozni a bíróságot abban, hogy más okokból megállapítsa az alperes rosszhiszeműségét. A Bíróság rendelkezésére álló dokumentumokban semmi nem utal arra, hogy a spanyol bíróságok foglalkoztak volna ezzel a kérdéssel. Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy az uniós joggal összhangban álló értelmezés elve megköveteli, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és az elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák valamely irányelv teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak. Az ilyen összhangban álló értelmezés követelménye többek között a nemzeti bíróságok azon kötelezettségével jár, hogy adott esetben módosítaniuk kell az állandó ítélkezési gyakorlatot, amennyiben az a belső jognak valamely irányelv céljaival összeegyeztethetetlen értelmezésén alapul. [30]

[29] 2017. június 14-i Menini és Rampanelli ítélet (C-75/16, EU:C:2017:457, 53. és 54. pont).

[30] 2019. június 26-i Aleš Kuhar és Jožef Kuhar kontra Addiko Bank d.d. ítélet (C-407/18, EU:C:2019:537, 65. és 66. pont). Lásd még ebben az értelemben: 2022. szeptember 22-i Vicente (Ügyvédi munkadíj megfizetése iránti kereset) ítélet (C-335/21, EU:C:2022:720, 74. pont).

50. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) tisztességtelen jellege miatt már megállapította a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás tárgyát képező, a jelzálogdíjakra vonatkozó feltétel semmisségét. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat azt sugallja, hogy a hitelintézetek ahelyett, hogy tájékoztatnák a fogyasztókat e nemzeti ítélkezési gyakorlat által a szerződéseikre gyakorolt következményekről, megvárják, amíg a pert megelőző felszólítást kapnak, amelyet elfogadnak, vagy amíg a fogyasztók bírósági eljárást indítanak, mely esetben vitatás nélkül elismerik a követelést, hogy elkerüljék az eljárás költségeinek viselését. A hitelintézetektől ilyen kérdésekben elvárható tájékozottság és a fogyasztók hátrányos helyzete,[31] valamint a fent említett magatartás együttesen a hitelintézetek rosszhiszeműségét eredményezhetik, amelynek megállapítása a kérdést előterjesztő bíróság feladata. Ez a megközelítés összhangban állna a 93/13 irányelvvel létrehozott rendszer által elérni kívánt visszatartó hatással,[32] valamint a tagállamok azon kötelezettségével, hogy rendelkezzenek megfelelő és hatékony eszközökről annak érdekében, hogy megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.[33]

IV. Végkövetkeztetés

51. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszoljon az Audiencia Provincial de Málaga (malagai tartományi bíróság, Spanyolország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre:

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését a tényleges érvényesülés elvével és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

e rendelkezésekkel nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint abban az esetben, ha az alperes vitatás nélkül elismeri a követelést a bírósági eljárásban, az alperes ezen eljárás költségeinek viselésére való kötelezése a rosszhiszeműségének megállapításától függ.

[31] Lásd ebben az értelemben: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 56. pont).

[32] Uo., 63. pont.

[33] 2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367, 33. pont); 2019. június 26-i Aleš Kuhar és Jožef Kuhar kontra Addiko Bank d.d. ítélet (C-407/18, EU:C:2019:537, 44. pont).